

7

Akut İshal

Tolga DÜZENLİ
Güray CAN

GİRİŞ

İshal (diyare), çeşitli nedenlere bağlı oluşan, günde 3'ten fazla sayıda sulu dışkılama ile karakterize, artmış sıvı ve elektrolit kaybına neden olabilen bir hastalıktır. İshal olarak karşımıza hastalıklar, ölüm sebepleri arasında ilk ondaki yerini korumaya devam etmektedir (1). Yakın tarihlerde yapılan küresel hastalık yükü çalışması, ishalin dünya çapında dokuzuncu önde gelen ölüm nedeni olduğunu ortaya koymuştur. İshal vakalarının çoğu kontamine gıda ve su kaynaklarıyla ilişkilidir ve küresel olarak 2 milyardan fazla insanın temel sanitasyona erişimi yoktur (2). Şikayet süresine göre ishal, başlıca üç gruba ayrılabilir (3):

- ▶ **Akut ishal:** 14 günden az süre süren
- ▶ **Persistan ishal:** 14 gün ila 30 gün arası süren
- ▶ **Kronik ishal:** 30 günden fazla süren ishal olarak tanımlanır.

ETİYOLOJİ

Akut ishallerin en sık rastlanan sebebi enfeksiyonlardır ve bunlar genellikle kendini sınırlar. Akut enfeksiyöz diyarenin en sık sebepleri ise virüsler (norovirus, rotavirus, adenoviruses, astrovirus,vs.), bakteriler (*Salmonella*, *Campylobacter*, *Shigella*, enterotoksijenik *Escherichia coli*, *Clostridioides difficile* vs,) ve parazitler (*Cryptosporidium*, *Giardia*, *Cyclospora*, *Entamoeba* vs.)'dir (4). Etkenler birlikte değerlendirildiğinde en sık gözlenenler viral etiyolojilerdir. Diğer yandan şiddetli ishallerde bakteriyel etkenler ön plana çıkar. İshal kronik ise nonenfeksiyöz patolojileri ön planda düşünmek daha uygun olur.

TANI

Akut ishal şikayeti olan birçok hasta, şikayetlerinin hafif ve geçici olması nedeni ile müracaat etmemektedir. Hastaların persistan ateş, kanlı ishal, şiddetli karın ağrısı, dehidratasyon belirtileri veya inflamatuvar bağırsak hastalığı belirtileri mevcut ise hastanede değerlendirilmeleri gerekmektedir (5). Bunlar gibi belirtileri olan hastaların yatırılmaları gerekebilir.

TAKİP

Başlangıçta pozitif olsa bile, takip amaçlı dışkı testi tekrarlamaları gerekli değildir. Portör muayeneleri kapsamında, bulaşma riski yüksek olan meslekler için (örn. gıda işleme veya doğrudan hasta bakımı) belirli bakteriyel enfeksiyonlar için (örn. Salmonella, Shigella, Shiga toksin üreten E. coli) negatif dışkı testi zorunludur. Genel olarak ishal tabloları iyileşirse veya tedaviye hızla yanıt verirse, ileri tetkik veya tedavi gerekmez. İshal kronikleşirse etiyojoloji araştırması genişletilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Feldman M, Friedman LS, Brandt LJ (2016). *Slisenger and Fordtran's Gastrointestinal and Liver Disease 10e* (Vol. 1, s.221-241) Elsevier.
2. GBD 2016 Diarrhoeal Disease Collaborators. Estimates of the global, regional, and national morbidity, mortality, and aetiologies of diarrhoea in 195 countries: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *Lancet Infect Dis.* 2018;18(11):1211-1228.
3. LaRocque, R., & Harris, J. B. (2018). Approach to the adult with acute diarrhea in resource-rich countries. *UpToDate*. Retrieved from <https://www.uptodate.com/contents/approach-to-the-adult-with-acute-diarrhea-in-resource-rich-countries>.
4. Özütemiz Ö. Birinci basamakta ishalleri hastaya yaklaşım. *Güncel Gastroenteroloji*. 2015; 19(3), 150-156.
5. LaRocque, R., & Pietroni, M. (2020). Approach to the adult with acute diarrhea in resource-limited countries. *UpToDate*. Retrieved from <https://www.uptodate.com/contents/approach-to-the-adult-with-acute-diarrhea-in-resource-limited-countries>.
6. Shane AL, Mody RK, Crump JA, et al. 2017 Infectious diseases society of America clinical practice guidelines for the diagnosis and management of infectious diarrhea. *Clin Infect Dis.* 2017;65(12):e45-e80.
7. Sezer Yeşil E, Özyurt Ö. Birinci basamakta ishalleri hastaya yaklaşım. *Güncel Gastroenteroloji*. 2016; 20(3), 240-244.
8. Riddle MS, DuPont HL, Connor BA. ACG Clinical guideline: diagnosis, treatment, and prevention of acute diarrheal infections in adults. *Am J Gastroenterol.* 2016;111(5):602-622.
9. Brum JM, Gibb RD, Ramsey DL, Balan G, Yacyszyn BR. Systematic review and meta-analyses assessment of the clinical efficacy of bismuth subsalicylate for prevention and treatment of infectious diarrhea [published online ahead of print, 2020 Aug 8]. *Dig Dis Sci.* 2020;10.1007/s10620-020-06509-7.
10. Saa C, Bunout D, Hirsch S. Industry funding effect on positive results of probiotic use in the management of acute diarrhea: a systematized review. *Eur J Gastroenterol Hepatol.* 2019;31(3):289-302.